

Ervaringen met de Roodmus *Carpodacus erythrinus*

C .M. Liebrechts-Haaker

Een grauwe dag, 10 juli 1987, leverde een grote verrassing op. Het werd iets nieuws onder de zon in Zuidelijk Flevoland,

Bij het sluiten van de mistnetten trof ik een saai gekleurde vogel aan, die ik nog niet eerder in Zuidelijk Flevoland had gevangen. Het bleek een Roodmus te zijn. Macht der gewoonte blies ik ogenblikkelijk over de tien buik. De grote rode broedvlek toonde aan dat ik met een broedvogel had te doen. Met deze nu bekende gegevens moest ik met spoed aan de slag. Ringen, meten, wegen en een uitgebreide beschrijving van de vogel maken. Daarbij moet er als extra bewijsmateriaal voor de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) met een aantal dia's (foto's) worden aangetoond dat men deze vogel op de juiste wijze heeft behandeld.

Korte tijd later verraste ons de eerste juveniele Roodmus. De oude vogel zat in de buurt van het mistnet en de contactroepjes gingen over en weer, 'tiu, tiu, tiu, tiu'. Ik heb de jonge vogel heel duidelijk in een opengewerkt leefnetje boven mijn hoofd gehouden en aan de oude vogel getoond. Deze is al roepend met mij (ons) meegevlagen naar de ringplaats en heeft daar in een boom zitten wachten, al roepend en net zolang totdat het kind helemaal was bewerkt. Dezelfde procedure van meten, wegen enz, enz, werd weer gevolgd. De terugtocht ging net zoals de eerste keer en op de plaats waar ik de juveniele vogel had gevonden, heb ik hem weer losgelaten. De volgende reeks juveniele vogels onderging eenzelfde behandeling.

De juveniele vogel heeft een bruingeel verenkleed met twee duidelijke geelbruine vleugelstrepen. De randen van de vleugelveren en de staartpenen hebben een goudgele gloed.

Deze goudgele gloed treft men ook aan op de schouder en stuit. De tweede vleugelstreep is in het voorjaar (mei) weggesleten of nog nauwelijks waarneembaar. Er is wel eens gezegd dat ze op Huismussen zouden lijken. Dat is echter absoluut onjuist.

Veel was er over deze vogelsoort niet bekend, hoewel in de jaren zeventig meermaals een klein aantal Roodmussen in Nederland is gevangen en geringd (Vogeltrekstation).

Bij het afbakenen van het territorium vliegen de Roodmussen heel veel heen en weer, men is dan geneigd te denken dat er verscheidene exemplaren aanwezig zijn. Dat kan aanleiding geven tot onjuiste inventarisaties!

Zodra met broeden is begonnen hoort men de Roodmus nauwelijks meer. Ze zijn uiterst alert.

Toen een paartje een nest had in een van de bomen bij onze ringplaats, vlogen ze altijd via de buitenkant van de bomen. Wij zaten aan de binnenkant.

Men meent hier in Nederland met een Russische variëteit te maken te hebben.

Waarom zijn de Roodmussen naar ons land komen afzakken?

a. Was er een surplus aan Roodmussen en schoven zo daarom steeds verder naar het westen door? of

b. hebben de vogels de voor hen geschikte biotopen elders moeten inleveren?

In Rusland worden steeds meer woeste gronden in cultuur gebracht.

In bossen zal men deze vogelsoort niet tegenkomen; hun voorkeur gaat uit naar landschappen met verspreidliggend struikgewas, kruidige akkers met hier en daar bosjes. Hun voedsel bestaat uit bloem- en bladknoppen en zaden. Ze zijn bijvoorbeeld dol op Koolzaad. De Wilde Rozen aan de

Geringde wijfjes Roodmus, Vogeltrekpad, Lepelaarplassen, 3 juli 1996.
Foto: Wim Smeets.

Geringde mannetjes Roodmus, Vogeltrekpad, Lepelaarplassen, 3 juli 1996.
Foto: Wim Smeets.

voet van de dijk hebben eveneens hun grote belangstelling.

'Onze' variëteit adulte uitgekleurde man, na 2de kalenderjaar (Kj) en ouder, is fuchsiarood (volgens de officiële hier geldende kleurkaart). In China, de bakermat van de Roodmussen, is de kleur karmijnrood.

De vrouw Roodmus heeft een wat saai grijsbruin verenkleed met op de schouder en stuit een ietsje goudgele gloed.

De adulte 2de kj man ziet er net zo uit als het vrouwtje, de goudgele gloed is alleen iets sterker van kleur. Slijtage kan vervaging van deze gloed veroorzaken.

De Roodmus is een alerte en schuwe vogel, aan het nest komen is funest. In Nederland, waar-schijnlijk sedert 1987, is de Roodmus een zeer schaarse broedvogel.

De eerste tien jaar hebben de Roodmussen zich trouw bij ons in het vangterrein of in de directe omgeving gemeld. Wij hebben nooit een extra mistnet in de nabijheid van het nest geplaatst en wij zijn steeds uiterst voorzichtig met de broedgevallen omgegaan. Mijn motto blijft: 'Als ik ze verstoort dan vang ik ze liever niet'.

In deze periode hebben wij in totaal 54 Roodmussen geringd verdeeld over twaalf $\sigma\sigma$ 2de kj; zes $\sigma\sigma$ na 2de kj, dertien ♀♀ na 1ste kj en 23 juveniele exemplaren.

De terugvangsten/meldingen in deze periode bedroegen dertig exemplaren, verdeeld over twee $\sigma\sigma$ 2de kj, elf $\sigma\sigma$ na 2de kj, tien ♀♀ na 1ste kj en zeven juveniele vogels.

De terugmeldingen betreffen hoofdzakelijk de eigen terugvangsten. Ook interessant, want deze terugvangsten onderstrepen de plaatstrouw van de vogels.

Twee, door C. Breek bij km-paal 28 geringde vogels, werden door mij respectievelijk een jaar en

twee jaar later teruggevangen.

Een bij km-paal 15 door mij geringde vogel wordt een jaar later door C. Breek teruggevangen.

Een bijzondere vermelding verdient de roodmusman die ik op 17 juni 1991 als σ 2de kj heb geringd met ringnummer B 804.400. Deze vogel heb ik zelf op 18 juli 1992 teruggevangen, nu als σ na 2de kj uitgekleurd en prachtig rood.

Op 19 mei 1997 werd dit exemplaar bij het Gemaal De Blocq van Kuffeler met de telescoop afgelezen en is nu acht jaar oud.

Door mijzelf werd deze man weer teruggevangen op 21 juni 1998, nu negen jaar oud.

Ook een opmerkelijke terugvangst leverde de Roodmus geringd met het ringnummer B 846.505 op. Deze vogel, een man werd op 22 juni 1992 geringd als σ na 2de kj met een vleugellengte van 88 mm en een gewicht van 23 gram. Op 9 juni 1993 ving ik deze vogel terug. De vleugellengte en het gewicht bleken gelijk te zijn aan het jaar daarvoor. Op 20 juni 1994 troffen wij deze Roodmus weer aan. U raadt het al: de vleugellengte en het gewicht van de vogel waren als vanouds 88 mm en 23 gram!

Wij weten nog niet waar onze vogels overwinteren, 'trekken ze in zuidwestelijke of zuidoostelijke richting?' De terugmeldingen van geringde exemplaren zullen dit moeten uitwijzen.

Mijn voorzichtige, voorlopige conclusie bij het determineren van deze vogels is:

- met deze beperkte hoeveelheid gegevens kunnen wij aan de hand van de vleugelmaten en de gewichten géén geslacht bij de Roodmus vaststellen;
- er is geen verschil in verenkleed van het geslacht bij juveniele vogels;
- de adulte ♀♀ met grote, rode broedvlek vanaf ongeveer eind mei-begin juni, zijn eenvoudig te determineren; dus altijd over alle roodmusbuiken blazen (alleen voor ringers);
- alle door mij gevangen $\sigma\sigma$ in hun 2de kj of ouder, vertoonden géén broedvlek, maar dan ook absoluut geen enkel spoorje;
- adulte $\sigma\sigma$ hebben geen broedvlek; toch zou er bij de 2de kj $\sigma\sigma$ een addertje onder het gras kunnen zitten namelijk een niet broedend ♀ !
- de 2de kj $\sigma\sigma$ blijven moeilijk. Op zang en foeragegedrag letten. De Roodmus is een zaadeter en $\sigma\sigma$ en ♀♀ gaan samen op zoek naar voedsel (als bij Kneuf).
- de ervaring heeft mij geleerd dat de 2de kj $\sigma\sigma$ iets meer kleur (goudgeel) op de schouder en stuit vertonen dan de ♀♀ . Ook de randjes aan de vleugels en de staartpennen hebben iets meer kleur. Om het verschil te kunnen weten moet je er enige in de hand hebben gehad.

Vorzichtigheid blijft geboden, ook de slijtage van het verenkleed wil nog wel eens verschillen.

Bij de determinatie van de Roodmus heb ik de handenmerkengids van Lars Svensson (1984) gebruikt. Ik heb daar enkele opmerkingen naast geplaatst. Aangezien de gids van 1992 over bepaalde kenmerken onduidelijk blijft, zal ik alsnog met hem daarover gaan corresponderen. Mogelijk komen deze verschillen ook voort uit de variaties die in Europa worden waargenomen.